

Educația – condiția progresului uman

Bărboiu Elena Sorina, Asistent Universitar,
DPPD, Universitatea Politehnica Bucuresti

Any kind of productive thinking, any creative imagination, any action geared towards desirable purposes imposes the essential condition of a solid education. Thus, education becomes the engine of human evolution, justifying the amount of attention given to education.

În procesul educației, factorii intelectuali se îmbină cu factorii non-intelectuali: puterea de muncă, rezistența la efort, ritmul și eficiența activității, vivacitatea personalității, influențând reușita sau dimpotrivă, eșecul școlar.

Inteligența este unul dintre factorii indispensabili ai educației, ea aparând ca o calitate a întregii activități mintale, ca expresia organizării superioare a tuturor proceselor psihice, facilitându-i elevului adaptarea rapidă la diverse sarcini școlare.

J.Piaget, prin psihologia genetică promovată, considera inteligența ca fiind o aptitudine generală cu o anumită bază nativă. Adaptarea constă din echilibrarea dintre asimilarea informațională la schemele preexistente și acomodarea sau restructurarea impusă de noile informații ce nu se potrivesc perfect cu vechile scheme. Echilibrarea pe care Piaget o identifică cu inteligența se produce precumpănitor în baza acomodărilor, a restructurărilor sau reorganizărilor mentale. Măsura inteligenței este echivalentă cu rata acomodărilor ce permit o bună înțelegere și rezolvare de probleme. Dacă asimilarea este superficială, iar acomodarea (prin prelucrarea informațiilor) nu se produce decât lent și insuficient, atunci și echilibrarea inteligență este insuficientă, cei care s-au ocupat de debilitatea mentală acuzând fenomene de "vâscozitate" mentală sau fixitate funcțională opusă flexibilității. Termenul de inteligență are o accepțiune dublă: pe de o parte de proces de asimilare și prelucrare a informațiilor variabile, în scopul unor adaptări optime, iar pe de altă parte, de aptitudine rezidând în structuri operaționale dotate cu anumite calități (complexitate, fluiditate, flexibilitate, productivitate), prin care se asigură eficiența conduitei. Aceste calități sunt caracteristice subiectului, reprezintă invariabilii ce pot fi evaluate statistic și sunt situații la un anumit nivel sau rang de valoare funcțională. Inteligența apare astfel ca sistem de însușiri stabile proprii subiectului individual și care la om se manifestă în calitatea activității intelectuale centrată pe gândire. Procesul central al gândirii este strâns legat, chiar îmbinat organic cu toate celelalte. Psihologul american Thurstone, în această perspectivă, operând pe bază de cercetări stabilește mai mulți factori ai inteligenței, și anume: de raționament (deductiv și inductiv), de memorie, de capacitate de calcul, de rapiditate perceptuală, de operare spațială, de înțelegere a cuvintelor și de fluentă verbală. Sunt, deci, în jur de 7 sau 8 factori ai inteligenței, evaluați după efectele sale finale.

Coeficientul de inteligență, sau IQ-ul necesar pentru obținerea de rezultate școlare la un nivel mediu este de 100, astfel că pentru a se diferenția de medie IQ-ul unui elev trebuie să depășească 100. Howard Gardner (1993) este părintele **modelului Inteligențelor Multiple** (Multiple Intelligences). În accepțiunea lui, avem de a face

cu șapte inteligențe. Unii cercetători vorbesc de “module ale minții”, alții despre o “societate a minții”, în cazul acesta fiind vorba despre “inteligențe multiple”.

Acestea sunt:

- Inteligența vizual-spațială (abilitatea de a percepe vizual ceea ce ne înconjoară.)

Acest tip de inteligență este cel mai des folosit în activități ca: construit, citit, scris, pictat, echilibru, interpretarea unor imagini.

- Inteligența verbal-lingvistică (abilitatea de a folosi cuvintele și de a vorbi.)

Acest tip de inteligență este cel mai des folosit în activități ca: ascultarea, vorbitul, scrisul, jocul de cuvinte, explicarea unor concepte.

- Inteligența logic-matematică (abilitatea de a folosi rațiunea, logica și numerele.)

Acest tip de inteligență este cel mai des folosit în activități ca: rezolvarea unor probleme, lucrul cu anumite concepte abstracte, calcule matematice.

- Inteligența kinestetică (abilitatea de a-ți controla mișcările corpului și de îndemânare în lucrul cu diferite obiecte).

Acest tip de inteligență este cel mai des folosit în activități ca: dansul, sportul, limbajul trupului, teatru, mima.

- Inteligența muzicală (abilitatea de a produce și de a aprecia muzica).

Acest tip de inteligență este cel mai des folosit în activități ca: fluieratul, cântatul, folosirea de instrumente muzicale, compunerea de melodii.

- Inteligența interpersonală (abilitatea de a-i înțelege și de a relaționa cu ceilalți).

Acest tip de inteligență este folosit cel mai des în activități ca: ascultare, folosirea empatiei, consiliere, lucrul în echipă, observarea stărilor sufletești.

Autorul spune că deși aceste inteligențe nu sunt neapărat dependente una de alta, rareori ele sunt folosite independent. Orice persoană normală are un anumit coeficient din fiecare dintre aceste inteligențe, în schimb modalitățile în care acestea variază sau se combină sunt la fel de diferite precum chipurile sau personalitățile indivizilor.

Conform teoriei inteligențelor multiple, nu numai că indivizii posedă numeroase reprezentări mentale și limbaje ale intelectului, însă indivizii diferă unul de altul prin formele acestor reprezentări, mărimea lor sau ușurința cu care se folosesc de ele, dar și modul prin care aceste reprezentări pot fi schimbate.

Aceste forme de inteligență pot fi însumate însă în două categorii de inteligență absolut necesare în educația școlară, și anume inteligența intelectuală și inteligența emoțională.

Inteligența intelectuală a unui elev care contribuie la reușita sa școlară într-o proporție de 50% depinde atât de IQ-ul său cât și de educația intelectuală primită în școală. În acest sens, educația intelectuală vizează informarea și formarea intelectuală a elevului precum și familiarizarea elevilor cu metode și tehnici de muncă intelectuală.

Se poate spune despre o educație intelectuală că este de succes atunci când asigură dezvoltarea gândirii critice a elevului, a memoriei logice, a creativității acestuia; când cultivă motivația pentru învățare, când dezvoltă capacitatea de a pune în practică cunoștințele și deprinderile intelectuale. Altfel spus, profesorul trebuie să-l ajute pe elev să dobândească un sistem superior de cunoștințe științifice, priceperi și deprinderi intelectuale care îl vor ajuta pe elev să se specializeze cu succes într-o direcție potrivită lui; esențială este și însușirea de cunoștințe generale, formarea unei culturi generale care-i permite elevului să realizeze diferite conexiuni între discipline, fapt care contribuie la dezvoltarea flexibilității și supleții în gândirea, memoria și imaginația elevului.

Spre deosebire de IQ, care se schimbă destul de puțin după adolescență, inteligența emoțională continue să se dezvolte pe măsură ce trecem prin viață și învățăm din experiență, adică ne maturizăm. S-a constatat că inteligența emoțională este un factor important de realizare a succesului în viața profesională și personală, iar IQ-ul nu poate funcționa la potențialul său maxim fără inteligență emoțională.

Inteligența emoțională este un fel de istețime, înțelepciune, este puterea de a gândi și a acționa sub presiune, capacitatea de a-ți mobiliza emoțiile și a le oferi o notă constructivă.

Literatura de specialitate, vorbește despre o competență emoțională absolut necesară în succesul școlar, cele mai recomandate fiind elementele ce țin de auto-cunoaștere (valori personale, auto-evaluare, încredere în sine) și auto-motivare (ambiiție, implicare, inițiativă, optimism).

Emoțiile negative puternice atrag atenția spre propria lor preocupare, interferând cu încercarea de concentrare asupra altui lucru. Când emoțiile copleșesc puterea de concentrare se blochează de fapt capacitatea mintală cognitivă pe care specialiștii o numesc și „memoria funcțională” sau capacitatea de a reține toate informațiile relevante în raport cu misiunea de îndeplinit. Anxietatea subminează intelectul și sabotează reușita la învățătură. Elevii anxioși sunt predispuși să înregistreze eșec școlar chiar dacă obțin un punctaj bun la testul de inteligență. Se întâmplă așa, deoarece, resursele mintale se concentrează asupra unei misiuni cognitive: îngrijorarea – „Nu voi fi în stare să fac asta!, Nu ma pricep la genul ăsta de teste” – micșorându-se astfel resursele disponibile pentru prelucrarea altora informații.

În schimb, elevii care sunt în stare să-și stăpânească emoțiile, se folosesc de aceasta anxietate anticipativă, motivându-se pentru o pregătire mai temeinică, și implicit pentru obținerea unor rezultate mai bune.

Este cunoscută legătura dintre anxietate și performanță: puțină anxietate crește nivelul performanței, însă prea multă anxietate împiedică obținerea acesteia. De asemenea profesorii, prin exemplul personal pe care îl oferă pot dezvolta sau dimpotriva inhiba inteligența emoțională a elevilor, implicit elanul și încrederea în performanță. Stilul de predare și modul de comunicare al profesorului influențează rezultatele la învățătură al elevului. Pe de altă parte, inteligența emoțională este “un tip de inteligență socială care include abilitatea de a monitoriza propriile emoții și cele ale altor persoane, de a face distincție între ele și de a folosi informațiile pentru a ghida modul de gândire și de acțiune a unei alte persoane” (Mayer & Salovey, 1993). După Salovey și Mayer (1990), IE însușește conceptele folosite de Gardner de inteligență inter și intrapersonală și include abilități ce pot fi categorisite în cinci domenii:

Conștiința de sine:

Auto observarea și conștientizarea sentimentelor pe măsură ce acestea apar.

Controlul emoțiilor:

Controlul emoțiilor astfel încât ele să fie adaptate situației; conștientizarea cauzei care a generat un anumit sentiment; găsirea de metode de a controla temerile și neliniștile, mânia și tristețea.

Auto-motivarea:

Canalizarea emoțiilor înspre atingerea unui anume scop; auto controlul emoțiilor.

Empatia:

Sensibilitate față de sentimentele și problemele celorlalți și capacitatea de a privi din punctul lor de vedere; conștientizarea faptului că oamenii simt diferit față de diferite lucruri.

Capacitatea de a crea relații:

Controlul emoțiilor celorlalte persoane; competența socială și abilitățile sociale.

Inteligența emoțională reprezintă abilitatea unei persoane de a conștientiza, a accesa și genera emoții și de a-și asista propriile gânduri, de a înțelege emoțiile și cunoștințele emoționale și de a-și controla reflexiv propriile emoții precum și de a promova dezvoltarea intelectuală și emoțională. Cu siguranță că există și alte abordări ale inteligenței emoționale. Lucrarea lui Daniel Goleman în domeniu a fost inițial bazată pe lucrul celor doi psihologi, însă Goleman a îmbunătățit ceea ce predecesorii săi au început, incluzând în definiții mai multe elemente ce fuseseră anterior studiate, dar au fost denumite altfel.

Învățământul românesc a devenit din ce în ce mai deschis la programe privind pregătirea emoțională a elevului în scopul îmbunătățirii rezultatelor școlare, dovada acestui fapt constituind-o cabinetele de consiliere școlară existente în instituțiile de învățământ. Se recomandă profesorilor care doresc să înregistreze cât mai multe succese școlare în rândul elevilor pe care îi formează să abordeze un stil suportiv, indiferent de disciplina pe care o predau. Pentru că viața de familie nu mai oferă un sprijin sigur pentru tot mai mulți copii, școala rămâne acel loc în care se pot rezolva deficiențele competențelor emoționale și sociale ale copiilor. Cu cât profesorii conștientizează necesitatea depășirii sarcinilor lor tradiționale, elaborarea unui stil de predare-învățare în care „a fi” este la fel de valoros cu „a ști”, cu atât reușita școlară va deveni o constantă a vieții elevului și a sistemului de învățământ.

BIBLIOGRAFIE

[1] Calin, M., Teoria Educatiei, Fundamentarea epistemica si metodologica a actiunii educative, Bucuresti, Editura All Educational, 1995

[2] Ionescu, M., Instructie si Educatie. Paradigme, Strategii, Orientari, Modele, Cluj Napoca, 2005

[3] Momanu, M., Introducere in Teoria Educatiei. Iasi, Editura Polirom, 2002